

Agnieszka Sompolska-Rzechuła

Akademia Rolnicza w Szczecinie

KLASYFIKACJA OBSZARÓW WIEJSKICH PODREGIONU SZCZECIŃSKIEGO POD WZGLĘDEM SYTUACJI NA RYNKU PRACY

1. Wstęp

Polski rynek pracy zmienia się w bardzo szybkim tempie. Jest to przede wszystkim wynikiem adaptowania się gospodarki do realiów panujących na globalnym rynku pracy. Polska, wchodząc w struktury Unii Europejskiej, traktuje priorytetowo rynek pracy. Wśród niezbędnych działań kładzie się nacisk m.in. na usprawnienie mechanizmów monitorowania rynku pracy, świadczenie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego. Celem niniejszej pracy jest próba analizy obszarów wiejskich podregionu szczecińskiego w województwie zachodniopomorskim pod względem rynku pracy ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz wyodrębnienie obszarów o zbliżonej sytuacji na rynku pracy. Zwrócono uwagę na sytuację kobiet na rynku pracy, ponieważ na podstawie danych można stwierdzić, że kobiety zarabiają ok. 20% mniej niż mężczyźni na takich samych stanowiskach. Dominują również w słabo wynagradzanych sektorach gospodarki, takich jak edukacja, pomoc społeczna oraz ochrona zdrowia, w których pensje kształtują się przeważnie poniżej średniej krajowej. W większym stopniu niż mężczyźni są zagrożone bezrobociem, szczególnie bezrobociem długotrwałym.

2. Charakterystyka materiału badawczego

Badanie dotyczy gmin wiejskich podregionu szczecińskiego w województwie zachodniopomorskim na koniec 2003 r. (*Bezrobocie w województwie... 2003; Rynek pracy... 2004*). Wstępna lista cech diagnostycznych obejmowała 10 zmiennych. Po zastosowaniu metody doboru zmiennych, opartej na macierzy współczynników

korelacji między zmiennymi, otrzymano następujący zbiór cech diagnostycznych (Nowak 1990):

- X_1 – wskaźnik zatrudnienia kobiet w gminach wiejskich (w %),
- X_3 – procent bezrobotnych ze stażem pracy powyżej 10 lat w gminach wiejskich,
- X_6 – procent bezrobotnych według czasu pozostawiania bez pracy do 6 miesięcy w gminach wiejskich,
- X_7 – przyrost naturalny na 1000 mieszkańców gminy,
- X_8 – saldo migracji (w osobach) w gminach wiejskich,
- X_{10} – gęstość zaludnienia (w osobach/km²) w gminach wiejskich.

Wśród potencjalnych zmiennych diagnostycznych przyjęto wskaźnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia, dotyczące kobiet zamieszkających na obszarach wiejskich. Zbiorowość aktywnych zawodowo tworzą pracujący i bezrobotni. Do pomiaru poziomu aktywności zawodowej służy współczynnik, wyrażający udział osób aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. Natomiast do pomiaru wykorzystania zasobów pracy stosuje się wskaźnik zatrudnienia, obrazujący udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. W Polsce współczynnik aktywności zawodowej ludności wynosi 54,8%, a wskaźnik zatrudnienia 43,6%, przy czym wśród mężczyzn wynosi on 49,7%, a wśród kobiet – 38,0%. Na obszarach wiejskich wskaźnik aktywności zawodowej kobiet według każdego poziomu wykształcenia jest niższy od wskaźnika dla mężczyzn, np. z wykształceniem wyższym jest niższy o 2,3%, z policealnym i średnim – o 11%, z zasadniczym zawodowym – o 14,6%, a podstawowym – o 12,7%. Podobna sytuacja występuje także w przypadku wskaźnika zatrudnienia kobiet w gminach wiejskich, jest on niższy w porównaniu ze wskaźnikiem dotyczącym mężczyzn.

3. Klasyfikacja gmin wiejskich podregionu szczecińskiego

Klasyfikacji dokonano dwiema metodami. Wykorzystano jedną z metod aglomeracyjnych – metodę Warda (*Statystyczne...* 1998, Jajuga 1993). W metodzie tej problemem jest ustalenie liczby skupień, na które należy podzielić dane obiekty. W procedurach tych nie ma jednoznacznej reguły stop. Jedną z propozycji jest badanie dendrogramu pod względem różnic odległości między kolejnymi węzłami. Jeśli te różnice są duże, to można rozbić otrzymany dendrogram na odpowiednie skupienia. Jednak ta propozycja ma subiektywny charakter i nie zawsze prowadzi do otrzymania zadowalającej liczby skupień jednorodnych. Rezultatem analizy skupień przeprowadzonej metodą Warda jest dendrogram zamieszczony na rys. 1.

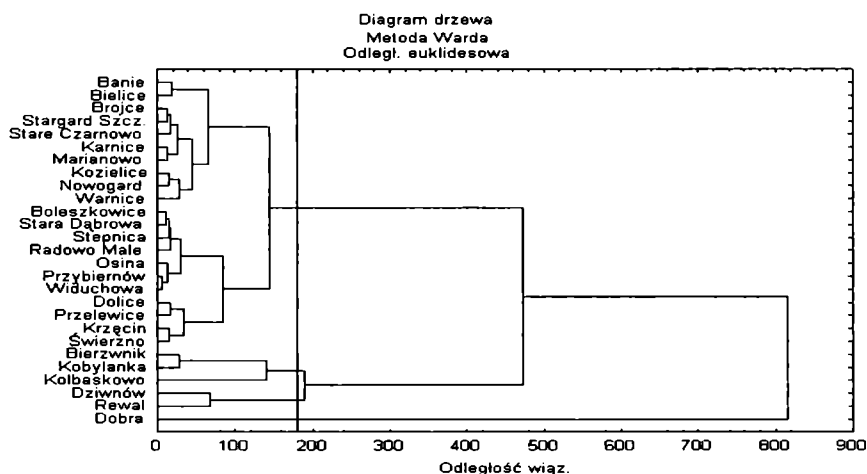
Linia pionową zaznaczono odległości wiązań pozwalających wyodrębnić cztery skupienia obiektów. Z dendrogramu wynika, że można wydzielić następujące grupy gmin wiejskich:

- skupienie 1: Dobra,
- skupienie 2: Dziwnów, Rewal,
- skupienie 3: Kołbaskowo, Kobyłanka, Bierzwnik,

- skupienie 4: Świerzno, Krzęcin, Przelewice, Dolice, Widuchowa, Przybiernów, Osina, Radowo Małe, Stepnica, Stara Dąbrowa, Boleszkowice, Warnice, Nowogard, Kozielice, Marianowo, Karnice, Stare Czarnowo, Stargard Szczeciński, Brojce, Bielice, Banie.

Dokonując klasyfikacji gmin metodą k -średnich (Grabiński 1992), także na cztery grupy, otrzymano następujące wyniki:

- skupienie 1: Bierzwnik, Kobylanka, Kołbaskowo,
- skupienie 2: Banie, Bielice, Dziwnów, Rewal,
- skupienie 3: Boleszkowice, Brojce, Dolice, Dziwnów, Karnice, Kozielice, Krzęcin, Marianowo, Nowogard, Osina, Przelewice, Przybiernów, Radowo Małe, Stara Dąbrowa, Stare Czarnowo, Stargard Szczeciński, Stepnica, Świerzno, Warnice,
- skupienie 4: Dobra.

Rys. 1. Dendrogram uzyskany metodą Warda

Źródło: opracowanie własne.

W podziałach uzyskanych za pomocą tych dwóch metod nie zauważa się istotnych różnic. W klasyfikacji metodą Warda uzyskano skupienie jednoelementowe – gmina wiejska Dobra. Obiekt ten został wyróżniony, ponieważ zanotowano tam najwyższe dodatnie saldo migracji oraz wysoki wskaźnik zatrudnienia wśród kobiet. Gmina ta leży w paśmie przygranicznym, obserwuje się tam rozwój sektora usługowego, w którym zatrudnienie znajdują właśnie kobiety. Ponadto gmina ta znajduje się w sąsiedztwie Szczecina i charakteryzuje się także wysoką gęstością zaludnienia, stanowi bowiem miejsce zamieszkania wielu osób zatrudnionych w Szczecinie. Skupienie drugie to dwie gminy nadmorskie: Dziwnów i Rewal, rozwijające przede wszystkim funkcję turystyczną. W skupieniu tym zauważa się wyższą od średniej dla wszystkich gmin wartość przeciętną dotyczącą udziału bezrobotnych pozostających bez pracy w okresie do sześciu miesięcy, występuje tam niższy przyrost naturalny. Klasa trzecia to gminy charakteryzujące się prawie dwukrotnie wyższym wskaźnikiem zatrudnienia kobiet w porównaniu ze średnią ogól-

na, pięciokrotnie wyższą wartością dla przeciętnego salda migracji. W tej grupie dwie gminy są usytuowane w pobliżu Szczecina, a gmina Kołbaskowo to gmina przygraniczna. Czwarta klasa obejmuje najwięcej obiektów – 21 gmin wiejskich. Większość wartości przeciętnych przyjętych cech diagnostycznych oscyluje wokół średnich dla ogółu gmin, jedynie saldo migracji jest ujemne, niska jest także gęstość zaludnienia.

Analizując wyniki otrzymane za pomocą metody k -średnich, można zauważyć, że tylko wartość średnia zmiennej X_2 dla skupienia czwartego przewyższa swoją wartością średnią ogólną, średnie zmiennych X_5 i X_6 we wszystkich skupieniach są zbliżone do średnich ogólnych i w skupieniach. Największe różnice można zauważyć w przypadku zmiennych X_8 i X_{10} . Metoda k -średnich daje także jednoelementowe skupienie – gminę Dobra, gminy Dziwnów i Rewal są w jednej klasie, do tej grupy zostały zaliczone także gminy Banie i Bielice, pozostałe obiekty skupiły się w klasie trzeciej.

Oceniając sytuację pod względem rynku pracy w poszczególnych skupieniach, można stwierdzić, że skupienia: czwarte i pierwsze mają korzystną sytuację badanego zjawiska z uwzględnieniem przyjętych cech diagnostycznych (wysoki wskaźnik zatrudnienia kobiet, niski procent bezrobotnych ze stażem pracy powyżej 10 lat oraz dość niski procent bezrobotnych pozostających bez pracy do sześciu miesięcy, jak również wysokie saldo migracji, wskazujące na możliwości znalezienia pracy w wyróżnionych gminach). Natomiast mniej korzystną sytuację ma skupienie drugie, a najgorszą – skupienie trzecie, z którego następuje odpływ mieszkańców, najprawdopodobniej związany właśnie z poszukiwaniem zatrudnienia.

4. Wnioski

W pracy dokonano próby klasyfikacji gmin wiejskich podregionu szczecińskiego województwa zachodniopomorskiego pod względem sytuacji na rynku pracy. Badane obiekty wykazują przestrzenne zróżnicowanie. Problemy związane z rynkiem pracy, zatrudnieniem, bezrobociem, możliwościami przeciwdziałania bezrobociu są bardzo istotne, szczególnie w momencie integracji z Unią Europejską. Efektem przeprowadzonych badań jest podział gmin wiejskich na cztery klasy, które zostały scharakteryzowane pod kątem przyjętych cech diagnostycznych. Wyniki uzyskane za pomocą dwóch metod taksonomicznych – aglomeracyjnej (metoda Warda) i optymalizacyjno-iteracyjnej (k -średnich) nie wykazują dużych różnic. Świadczy to o stabilności klasyfikacji, wskazuje na konieczność prowadzenia badań w tym zakresie, także w następnych latach, z wykorzystaniem innych cech oraz pozostałych gmin, w tym podregionu koszalińskiego. Wykorzystanie metod taksonomicznych pozwala na zaobserwowanie prawidłowości oraz kierunków zmian w analizie sytuacji na rynku pracy.

Literatura

- Bezrobocie w województwie zachodniopomorskim w 2003 r.*, US, Szczecin 2003.
 Grabiński T., *Metody taksonometrii*, AE, Kraków 1992.

Jajuga K., *Statystyczna analiza wielowymiarowa*, PWN, Warszawa 1993.

Nowak E., *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990.

Rynek pracy w województwie zachodniopomorskim w latach 2000-2003, US, Szczecin 2004.

Statystyczne metody analizy danych, red. W. Ostasiewicz, AE, Wrocław 1998.

THE CLASSIFICATION OF VILLAGE AREAS OF SZCZECIN SUBREGION IN RESPECT OF LABOUR MARKET SITUATION

Summary

The aim of this work is determination of village areas of Szczecin sub-region of zachodniopomorskie province in respect of labour market situation. Two taxonomic methods are used – agglomerative and iterative. Performed studies result in villages community division onto four classes, which are categorized in respect of adopted diagnostic characteristics. In the set of diagnostic variables mainly characteristics concerning women situation as economic activity factor and employment factor in village areas are taken into consideration. All calculations are performed with Statistica software.